
**WROUGHT IRON DECORATIONS IN ARCHITECTURAL WORKS IN HANOI
FROM 1920 TO 1945**

Dinh Quang Manh

Tan Trao University, Viet Nam

Email address: manhsptq@gmail.com

<https://doi.org/10.51453/2354-1431/2023/918>

Article info

Received: 17/01/2023

Revised: 15/02/2023

Accepted: 15/03/2023

Keywords:

*Wrought iron decorations,
Hanoi architecture during
French colonial period,
Indochinese architectural
style.*

Abstract:

During the period of 1920 - 1945, under the initiation of French architects, among whom was Ernest Hébrard as the pioneer, the Indochinese architectural style began to emerge in Hanoi. In the architectural works with Indochinese style, the wrought iron decorations with origins in Western classical and Eastern traditional styles were combined flexibly and vividly. From here, wrought iron decorations with Vietnamese characteristics had the opportunity to flourish on architecture, becoming one of the main factors that make the uniqueness of this decorative art form.

HOA SẮT TẠI NHỮNG CÔNG TRÌNH KIẾN TRÚC Ở HÀ NỘI TỪ 1920 ĐẾN 1945

Đinh Quang Mạnh

Trường Đại học Tân Trào, Việt Nam

Địa chỉ email: manhsptq@gmail.com

<https://doi.org/10.51453/2354-1431/2023/918>

Thông tin bài viết

Ngày nhận bài: 17/01/2023

Ngày sửa bài: 15/02/2023

Ngày duyệt đăng: 15/03/2023

Từ khóa:

Hoa sắt, kiến trúc Hà Nội thời Pháp thuộc, phong cách kiến trúc Đông Dương.

Tóm tắt

Giai đoạn 1920 - 1945, dưới sự khởi xướng của các kiến trúc sư người Pháp, mà tiên phong trong đó là Ernest Hébrard, phong cách kiến trúc Đông Dương bắt đầu xuất hiện tại Hà Nội. Tại các công trình kiến trúc mang phong cách Đông Dương, các hoa sắt có nguồn gốc cổ điển phương Tây và truyền thống Á Đông được kết hợp một cách linh hoạt và sinh động. Từ đây, những đồ án trang trí kim loại mang bản sắc Việt có dịp được nở rộ và thăng hoa trên kiến trúc, trở thành một trong những nhân tố chính làm nên sự đặc sắc, riêng có của loại hình nghệ thuật trang trí này.

1. Mở đầu

Hoa sắt tại các công trình kiến trúc ở Hà Nội thời Pháp thuộc là một hiện tượng mỹ thuật có giá trị thẩm mỹ, góp phần vào việc hình thành diện mạo kiến trúc Hà Nội vào một thời kì lịch sử cụ thể. Loại hình nghệ thuật trang trí độc đáo này mang theo quan điểm thẩm mỹ và dấu ấn nghệ thuật của nhiều trường phái khác nhau. Tuy nhiên, nghiên cứu về loại hình nghệ thuật trang trí này mới chỉ có tác giả Trần Hậu Yên Thế với cuốn sách *Song xưa phố cũ và những ghi chép bên lề*. Giá trị khoa học của cuốn sách nằm nhiều nhất ở những hình ảnh, bản vẽ phục dựng công phu. Những lý luận của cuốn sách mới chỉ dừng lại ở ngưỡng “bước đầu” như chính nhận định của tác giả: “Đây là công trình nghiên cứu bước đầu có tính hệ thống về di sản sắt mỹ nghệ trang trí kiến trúc của Thủ đô” [1; p.16]. Bên cạnh đó, còn có một số sách ảnh, bài báo viết về loại hình nghệ thuật trang trí này nhưng chưa có một nghiên cứu nào phân tích, đánh giá

về những biểu hiện của chúng trên những công trình kiến trúc ở Hà Nội thời Pháp thuộc nói chung. Vì thế, nghiên cứu về những biểu hiện của các hoa sắt tại những công trình kiến trúc ở Hà Nội từ 1920 đến 1945 là điều cần thiết trước khi loại hình nghệ thuật này biến mất trước sự khắc nghiệt của thời gian, sự giao lưu văn hóa trong bối cảnh xã hội hiện đại cùng với tốc độ đô thị hóa đang diễn ra mạnh mẽ ở Hà Nội hiện nay.

2. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp nghiên cứu tài liệu: Thông qua các thao tác nghiên cứu như: thu thập, hệ thống hóa, phân tích tài liệu nhằm tìm hiểu lịch sử nghiên cứu, kế thừa những thành tựu của nghiên cứu trước đó, phát hiện và khai thác các khía cạnh khác nhau của vấn đề phục vụ cho nghiên cứu.

- Phương pháp điền dã: Lựa chọn tiến hành khảo sát thực tế tại các công trình kiến trúc nhà công cộng, dinh thự, biệt thự, nhà dân được xây dựng tại Hà Nội thời

Pháp thuộc. Sử dụng các thao tác cơ bản của nghiên cứu điền dã như: quan sát, ghi chép, chụp hình, đo đạc, thu thập số liệu... tại hiện trường, vẽ phục dựng lại các hoa văn để xây dựng tư liệu nghiên cứu.

- Phương pháp so sánh: để làm rõ những tương đồng và khác biệt về hình thức biểu hiện của các hoa văn trang trí giai đoạn 1920 - 1945 với giai đoạn 1888 - 1920.

- Phương pháp phân tích và tổng hợp: phân tích các đồ án trang trí từ những yếu tố cấu thành như hoa văn, bố cục, ngôn ngữ tạo hình, ý nghĩa biểu tượng... để nghiên cứu nhằm phát hiện ra thuộc tính và bản chất của từng yếu tố.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. Khái niệm hoa sắt

Hoa sắt hay còn gọi là Hoa văn sắt uốn: là hoa văn trang trí được tạo thành từ phôi sắt hoặc hợp kim sắt dạng thanh, trải qua nhiều công đoạn chế tác như: rèn, uốn, gò đập, vắn... Thể loại hoa văn này là sự kết hợp của nhiều thanh sắt với sự cong thẳng của đường nét, lấy độ to nhỏ, dày mỏng của tiết diện thanh sắt để diễn đạt hình thức và biểu cảm của hoa văn. Loại hình hoa văn này thường có tính khái quát, điển hình hóa cao, sử dụng những đường nét rất tẻ chình, chất trang trí mạnh. Trong nhiều trường hợp, hoa sắt còn là sự kết hợp với một hoặc một vài chất liệu phụ trợ khác như: gỗ, đá, gốm, thủy tinh...

3.2. Phong cách kiến trúc Đông Dương và trào lưu phong cách kiến trúc Đông Dương

Từ năm 1920, thực dân pháp tiến hành chương trình khai thác thuộc địa lần thứ hai ở Đông Dương với tốc độ và quy mô gấp nhiều lần so với chương trình khai thác lần một. Hà Nội lúc này trở thành một thành phố thuộc địa giữ một vai trò chiến lược quan trọng hơn với tư cách là thủ đô của Liên bang Đông Dương. Vì thế, việc triển khai xây dựng Hà Nội không chỉ dừng lại ở các điểm công trình phân tán mà mở rộng hoàn chỉnh cho toàn khu vực như: khu trung tâm, khu ở dành riêng cho người Pháp, khu ở cho người Việt. Có thể nhận thấy rằng, giai đoạn 1920 - 1945, dưới sự can thiệp của người Pháp, đô thị Hà Nội đã có nhiều biến đổi về quy mô cũng như cơ cấu chức năng và tổ chức không gian. Sự biến đổi có tính bước ngoặt này đã biến Hà Nội từ một đô thị nông thôn điển hình của đất nước thuần nông nghiệp trở thành một đô thị kiểu phương Tây hiện đại - một "Paris phương Đông", xứng đáng với vai trò thủ

phủ hành chính - chính trị, thủ đô của Liên bang Đông Dương. Các công trình kiến trúc được xây dựng ở Hà Nội giai đoạn 1920 - 1945 chủ yếu mang phong cách kiến trúc Đông Dương, sau đó được tiếp nối bởi trào lưu phong cách kiến trúc Đông Dương.

3.2.1. Phong cách kiến trúc Đông Dương

Cùng với sự phát triển mạnh mẽ của đô thị, tại Hà Nội và một số thành phố khác ở Việt Nam trong giai đoạn này, đã xuất hiện và thịnh hành một phong cách kiến trúc kết hợp giữa thành tựu công nghệ và văn hóa Pháp với truyền thống văn hóa và kiến trúc bản địa tại Đông Dương: *Phong cách kiến trúc Đông Dương*. Phong cách kiến trúc Đông Dương do một số kiến trúc sư người Pháp, mà tiên phong trong đó là Ernest Hébrard - người rất có ảnh hưởng trong giới kiến trúc của người Pháp thời bấy giờ - khởi xướng tại Việt Nam những năm 1920. Phong cách kiến trúc này ra đời như một xu thế tất yếu, bởi các lý do sau: thứ nhất, sau năm 1920, phong cách kiến trúc mang tinh thần Cổ điển phương Tây mất dần vị trí độc tôn. Chính quyền Pháp ở Đông Dương thấy được sự áp đặt văn hóa Phương Tây thông qua kiến trúc vào một đất nước vốn có truyền thống văn hóa lâu đời là không thể chấp nhận; thứ hai, sau một thời gian khai thác, người Pháp nhận thấy rằng, các công trình kiến trúc mang phong cách thuần túy Châu Âu hoàn toàn không phù hợp với khí hậu cũng như tập quán sinh hoạt, truyền thống thẩm mỹ và cảnh quan Việt Nam [2]; thứ ba, những yếu tố thẩm mỹ trong văn hóa và kiến trúc truyền thống của người bản địa tỏ ra có sức hấp dẫn mạnh mẽ đối với các kiến trúc sư.

Phong cách kiến trúc Đông Dương "là sự hội tụ của ba yếu tố, bao gồm: Cái đẹp của nghệ thuật phương Đông dưới góc nhìn của người phương Tây, văn minh thời đại, giải pháp kiến trúc phù hợp với khí hậu nhiệt đới nóng ẩm" [3; tr.29-33]. Các công trình kiến trúc phong cách Đông Dương có đặc điểm nghệ thuật tập trung chú trọng vào bộ mái ngói nhiều lớp. Một số biệt thự có góc mái uốn cong và kết thúc bằng đầu đao, Các góc mái và đầu nóc được trang trí bằng các gờ hồi văn chữ "triện". Các hồi mái thường được trang trí bằng những hình đắp nổi lấy cảm hứng từ nghệ thuật truyền thống bản địa. Ngoài ra, các tường, cửa vòm bán nguyệt, lan can ban công cũng được trang trí bằng cách kết hợp các hình tượng nghệ thuật Đông - Tây. Các công trình kiến trúc phong cách Đông Dương đã tạo ra ấn tượng rõ rệt về một hình thức kiến trúc mang dấu ấn bản địa. Kiến trúc phong cách Đông Dương đã đạt được

những thành tựu lớn về mặt hình thức kiến trúc dân tộc, sự hài hòa với cảnh quan thiên nhiên và đặc biệt là tính thích dụng trong điều kiện khí hậu nhiệt đới. Vì thế các công trình kiến mang phong cách Đông Dương đã góp phần đáng kể vào việc hình thành diện mạo kiến trúc Hà Nội thời Pháp thuộc và vẫn còn giá trị cho đến ngày hôm nay [4; tr.112]. Tiêu biểu cho phong cách kiến trúc Đông Dương phải kể đến: tòa nhà chính Đại học Đông Dương được xây dựng năm 1925 (nay là một tòa nhà của Đại học Quốc gia Hà Nội), Bảo tàng Louis Finot (nay là Bảo tàng Lịch sử) xây năm 1931 và Sở Tài chính Đông Dương xây năm 1931 (nay là trụ sở Bộ Ngoại giao).

3.2.2. Trào lưu phong cách kiến trúc Đông Dương

Từ tháng 11 năm 1925, Trường Mỹ thuật Đông Dương bắt đầu đào tạo lớp kiến trúc sư Việt Nam đầu tiên. Tinh thần dân tộc hòa trộn với tri thức hiện đại phương Tây mà họ lĩnh hội được đã cho ra đời một lớp kiến trúc sư người Việt tài năng, họ chính là những người tiếp nối xuất sắc cho phong cách kiến trúc Đông Dương [5]. Trong bối cảnh lúc bấy giờ, người Pháp hầu như độc quyền về thiết kế kiến trúc những công trình của nhà nước, nên trong khoảng thời gian từ 1930 trở về sau, các kiến trúc sư người Việt chủ yếu thiết kế các công trình tư gia. Theo Philippe Papin, có khoảng 200 biệt thự được các kiến trúc sư người Việt thiết kế bằng cách kết hợp hài hòa giữa yếu tố phương Đông và phương Tây [3]. Những ngôi biệt thự này có phong cách riêng, phóng khoáng vượt ra ngoài các chuẩn mực, mang đậm tinh thần dân tộc đã đặt một ấn tượng rõ rệt về một hình thức biệt thự Việt Nam trong trào lưu phong cách kiến trúc Đông Dương [4; tr.111-112]. Các công trình kiến trúc trong trào lưu phong cách Đông Dương được biểu hiện dưới hai hình thức: Art Deco và Art Deco mang tinh thần thẩm mỹ truyền thống Việt Nam.

Với phong cách kiến trúc Art Deco: Trước khi tìm về với mạch nguồn truyền thống kiến trúc dân tộc, ở giai đoạn đầu, do chịu ảnh hưởng của nền văn hoá Pháp và kiến trúc hiện đại mới được lĩnh hội bởi nền giáo dục Pháp, vì thế các ngôi nhà ở giai đoạn này được các kiến trúc sư thiết kế theo phong cách Art Deco là chính với các mảng, khối, đường nét tổ hợp uyển chuyển, phi đăng đối, cửa đi, cửa sổ, các mảng đặc rộng có tỷ lệ hài hoà. Tòa biệt thự hai tầng của bác sĩ Nguyễn Văn Luyện, 65 Lý Thường Kiệt, Hà Nội (nay là Đại sứ quán Cuba), biệt thự ba tầng 77 Nguyễn Thái Học của nha

sĩ Nghiêm Mỹ (nay là trụ sở Liên Minh hợp tác xã), các biệt thự ở 14 Phạm Đình Hồ, 74 Ngô Thị Nhậm, cụm biệt thự ở 16, 18, 20, 24 phố Phan Huy Chú là đại diện theo xu hướng này [8].

Với phong cách kiến trúc Art Deco mang tinh thần thẩm mỹ truyền thống Việt Nam: Đến giai đoạn sau, các thiết kế của lớp kiến trúc sư người Việt có xu hướng dần trở về với thẩm mỹ dân tộc, định hình một phong cách kiến trúc khai thác các yếu tố nghệ thuật trong kiến trúc cổ truyền Việt Nam trên cơ sở ngôn ngữ tạo hình phương Tây. Nhà số 104 Yết Kiêu - nhà họa sĩ Tô Ngọc Vân; biệt thự số 7 Thiên Quang của kỹ sư Vũ Gia Thụy, nhà số 1 Phan Đình Phùng, số 3 phố Chả Cá; Số 11 Hàng Than - chủ hiệu bánh cốm nổi tiếng Nguyễn Ninh; tòa nhà 38 phố Bà Triệu - nhà dược sĩ Huỳnh Quang Đại... là những ví dụ tiêu biểu cho xu hướng kiến trúc này [8].

3.3. Biểu hiện của các hoa văn trang trí bằng kim loại tại các công trình kiến trúc ở Hà Nội giai đoạn từ 1920 đến 1945

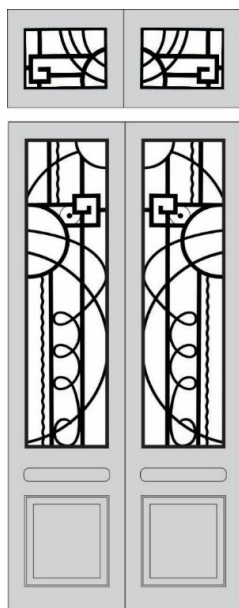
Trên các công trình kiến trúc Đông Dương và các công trình kiến trúc trong trào lưu phong cách Đông Dương, các hoa sắt có nguồn gốc cổ điển phương Tây và truyền thống Á Đông được sử dụng kết hợp một cách linh hoạt và sinh động. Trên những đồ án trang trí, người ta nhìn thấy phổ biến các hoa văn phương Đông như chữ Thọ, chữ triện, con doi, vân mây sóng nước... xen lẫn những hoa văn phương Tây như ô rô, hoa huệ tây, hình cartoucher, huy hiệu... với nhiều những kiểu hình và ngôn ngữ nghệ thuật khác nhau. Các hoa sắt được biểu hiện một cách mới lạ trên các đồ án trang trí. Thủ pháp tạo hình hoa văn thường thấy là: sự nhắc lại nhiều lần các hình học đồng dạng như đường thẳng, cung tròn, hình ziczac, tia chớp, chữ V, V ngược, đường nét giật cấp, chùm tia... Xét một cách tương đối, tựu chung lại, chúng chủ yếu được xây dựng với hình thức cơ bản đó là: (1) trừu tượng, (2) kết hợp giữa trừu tượng và những hoa văn có hình tượng cụ thể và (3) lấy cảm hứng từ trào lưu Tân tạo hình.

3.3.1. Hình thức biểu hiện Trừu tượng

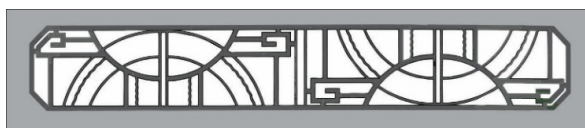
Nghệ thuật trừu tượng “là khước từ những đối tượng hiện thực của cuộc sống con người hoặc trừu tượng hóa những hình ảnh từ thiên nhiên để xác lập nên những hình ảnh phi biểu hình (phi hình thể) mới lạ độc đáo do trí tưởng tượng của nghệ sĩ sáng tạo nên” [4].

Đối với hoa sắt, hình thức biểu hiện trừu tượng đó là sử dụng hình học trong tạo hình như đường thẳng, đường cong, đường dích dắc, hình vuông, hình tròn, hình hình cuộn xoắn... tạo thành các đồ án hoa văn trừu tượng, biểu hiện một ý tượng vô định. Căn cứ vào bố cục, kích thước, phương hướng, vị trí, nhịp điệu, tính chất biểu cảm của đường nét mà người xem có được những cảm xúc khác nhau do cảm thụ thị giác mang lại khi đứng trước những đồ án trang trí. Trong bối cảnh

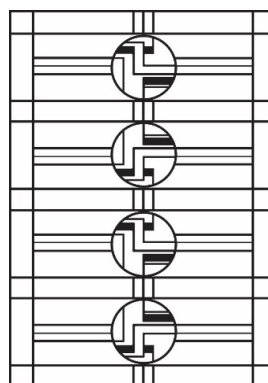
một không gian kiến trúc hay công trình kiến trúc, điều này làm tăng tính thẩm mỹ đồng thời làm rõ hơn thông điệp mà chủ nhân của công trình kiến trúc đó muốn truyền tải (Hình 1, hình 2, hình 3, hình 4).

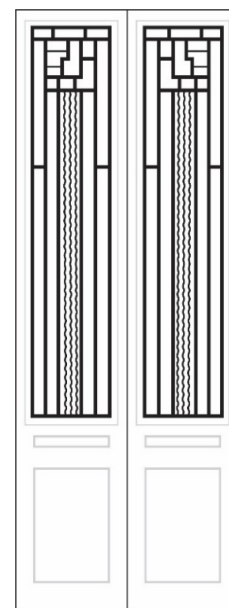
Hình 1. Cửa đi nhà số 104 Phố Lê Duẩn.
Nguồn: Tác giả

Hình 2. Ban công nhà số 104 Phố Lê Duẩn. Nguồn: NCS

Hình 3. Cửa đi nhà số 77 Nguyễn Thái Học. Nguồn: Tác giả

Hình 4. Cửa đi nhà số 16 Phùng Khắc Khoan.
Nguồn: Tác giả

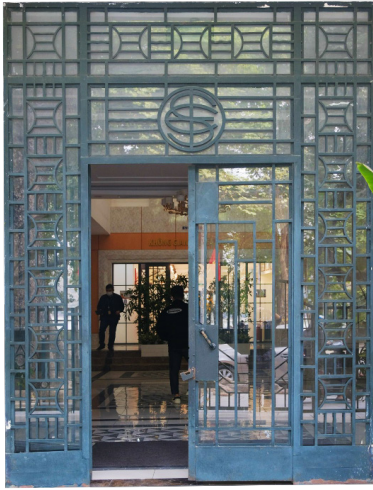
3.3.2. Hình thức biểu hiện kết hợp giữa trừu tượng và những hoa văn có hình tượng cụ thể

Là sự kết hợp hình thức biểu hiện trừu tượng với những điểm nhấn rất đắt những hoa văn trang trí có hình tượng cụ thể, được cách điệu từ thiên nhiên và cuộc sống. Chủ đề của hoa văn trang trí rất phong phú được lấy cảm hứng từ những biểu tượng, hoa văn đại diện cho hai nền văn hóa Đông - Tây. Chiếm ưu thế hơn cả là những họa tiết trang trí được lấy cảm hứng từ mỹ thuật bản địa như: vân mây, sóng nước, hình cuộn xoắn đơn, nguồn sáng, chữ hán (Thọ, Hỷ, Phúc), con dơi, đồng tiền...

Hình thức biểu hiện này, về tương đối, còn được chia thành những loại đồ án có biểu cảm tĩnh và động.

Những đồ án biểu cảm tĩnh thường sử dụng những tuyến hình theo phương ngang bằng và sổ dọc bằng sự lặp lại song song những thanh sắt. Các họa tiết hoặc tổ

hợp các họa tiết trang trí cách điệu được nhắc lại, sắp xếp một cách có trật tự, ít biến điệu. Đồ án trang trí có sự tương phản vừa phải, không có nhiều sự thay đổi đột ngột về chiều hướng, biên độ. Đưa đến cảm giác một sự trật tự, nhẹ nhàng, tĩnh lặng. Ở những đồ án trang trí dạng này, các hoa văn được cách điệu và tạo tác một cách tỷ mỉ và dụng công, được đặt trọn vẹn trong một khuôn hình, đóng vai trò như những điểm nhấn thị giác. Cũng chính tại những điểm nhấn này, thông điệp mà chủ nhân của những ngôi nhà muốn truyền tải được thể hiện rõ hơn cả. Trong một trường nhìn, thị giác con người luôn bị thu hút trước tiên bởi những hình dạng có lực hút thị giác như góc cạnh, đường chuyển động và nhiều chi tiết. Vì thế, những điểm nhấn đặt ở những vị trí khác nhau theo một quy luật đã tạo ra một bố cục có nhịp điệu tạo nên vẻ đẹp cho đồ án trang trí (hình 5, hình 6).

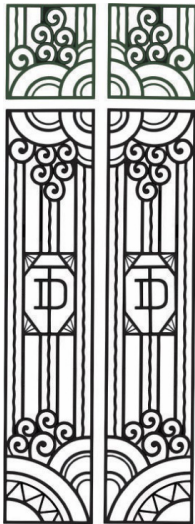
Hình 5. Cửa nhà Nhà máy đèn Bờ Hồ (nay là Tổng Công ty Điện lực Hà Nội - số 69 Đinh Tiên Hoàng). Nguồn: tác giả

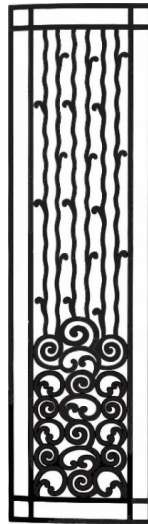
Hình 6. Cổng nhà số 59 phố Trần Hưng Đạo. Nguồn: tác giả

Những đồ án biểu cảm động thường có bố cục miêu tả sự vận động của thế giới tự nhiên thông qua những đường nét có tín hiệu hoặc cách điệu từ những đợt sóng nước cuộn chảy, sự chuyển động của những chùm tia phát sáng như thế những tia nắng. Ở những đồ án dạng này, các hoa văn được cách điệu từ cuộc sống giữ vai trò: (1) là điểm khởi nguồn hoặc/và kết thúc một cho những chuyển động bên trong đồ án (hình 7, hình 8); (2) là một tổ hợp hoa văn lớn chiếm phần lớn diện tích

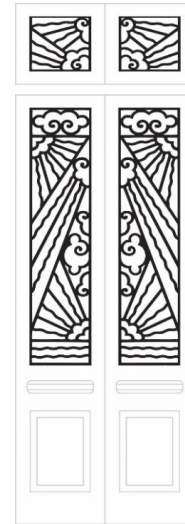
của đồ án, những họa tiết còn lại đóng vai trò là bộ phận hoặc sắp xếp theo dải băng ngang, dọc, hàng lối đóng khung hóa văn đó. Những đường nét tạo thành tuyến lớn của đồ án như đường chéo, cung tròn, đường lượn có vai trò phân vị những mảng hình dày mỏng, điều tiết, chi phối, dẫn dắt thị giác của người xem trong phạm vi đồ án. Hoa văn cách điệu cũng là phương tiện chủ đạo truyền tải thông điệp của đồ án (hình 9, hình 10).

Hình 7. Cửa đi nhà số 176 phố Bà Triệu. Nguồn: tác giả

Hình 8. Cửa sổ nhà số 42 phố Yết Kiêu. Nguồn: tác giả

Hình 9. Cửa đi nhà số 76 phố Tuệ Tĩnh. Nguồn: tác giả

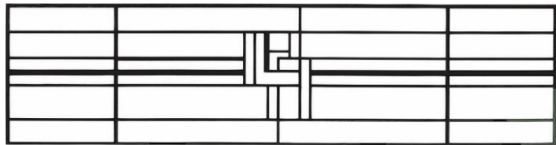

Hình 10. Ban công nhà số 165 phố Phùng Hưng. Nguồn: tác giả

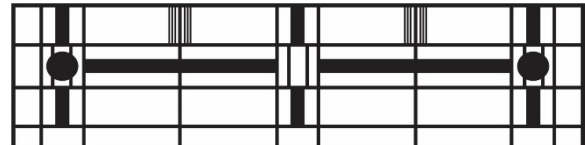
3.3.3. Hình thức biểu hiện lấy cảm hứng từ trào lưu Tân tạo hình

Năm 1917, lý thuyết về một hình thức nghệ thuật mới - Tân tạo hình (Neo Plasticism) ra đời dưới sự khởi xướng của một nhóm họa sĩ, kiến trúc sư và các nhà điêu khắc, những người đại diện cho quan điểm mới, hiện đại cực đoan. Nghệ thuật trừu tượng Tân tạo hình tiến tới sự đơn giản tối đa những màu sắc sử dụng trong tranh và những đường cong được thay thế dần bằng đường thẳng mà tác phẩm trừu tượng của danh họa Piet Mondrian là một đại diện tiêu biểu [5]. Khoảng những năm 1920, phong trào Nghệ thuật trừu tượng Tân tạo hình cùng với phong cách Art Deco đã có sự ảnh hưởng đến những trang trí kiến trúc ở Hà Nội. Hà Nội xuất hiện các đồ án hoa sắt được tạo hình đơn giản lấy sự

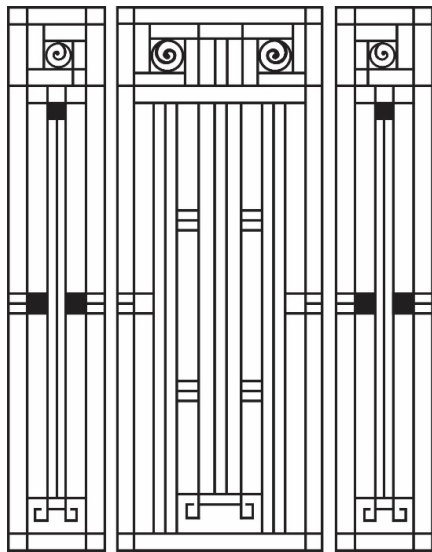
tinh giản của những đường nét thẳng, sự lặp lại, bất đối xứng và tỷ lệ giữa chúng tạo cho nên sự cân bằng thị giác. Đây là những đồ án có hình thức đơn giản nhất vì bao gồm một hay nhiều đường thẳng chạy song song. Sự dài ngắn, khoảng cách mau thưa giữa các thanh, độ dày mỏng của tiết diện thanh, số lượng các thanh chạy song song, chiều hướng của các thanh... làm nên những hình dạng, sắc thái và biểu cảm khác nhau của những đồ án trang trí. Ở một số đồ án, thoạt nhìn tưởng như rất nghèo nàn về thẩm mỹ theo chủ nghĩa công năng đơn thuần, tuy nhiên sự nhấn nhá về khoảng cách và độ dày mỏng của thanh đặt ở những vị trí thích hợp đã tạo nên hiệu quả thẩm mỹ cho đồ án (hình 11, hình 12, hình 13, hình 14).

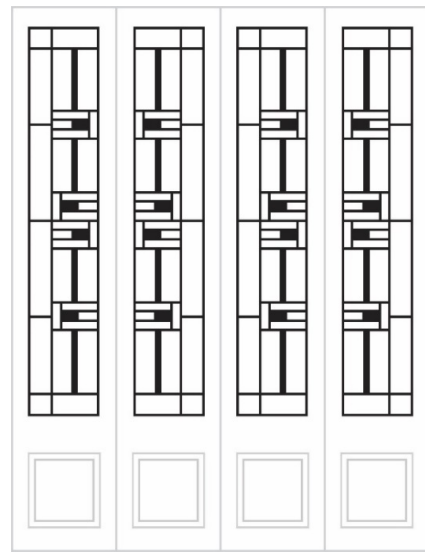
Hình 11. Ban công nhà số 17 phố Đinh Tiên Hoàng.
Nguồn: tác giả

Hình 12. Ban công nhà số 73 phố Trần Hưng Đạo.
Nguồn: tác giả

Hình 13. Cửa sổ nhà số 87 phố Thuốc Bắc. Nguồn: tác giả

Hình 14. Cửa đi nhà số 59 phố Nguyễn Du. Nguồn: tác giả

Có thể nói rằng, tính đối xứng nghiêm ngặt, việc lặp lại quá nhiều trên những công trình kiến trúc khác nhau khiến những hoa văn Cổ điển phương Tây dần trở nên kém hấp dẫn. Trào lưu Art Nouveau mới kịp tạo dấu ấn trên một số công trình kiến trúc cũng nhường chỗ sau sự xuất hiện của trào lưu Art Deco. Lúc này, sự tương phản mạnh mẽ của ngôn ngữ nghệ thuật, đặc biệt là những điểm nhấn trang trí có trọng điểm của phong cách phong cách Art Deco gần gũi với phong cách trang trí truyền thống. Vì thế nó nhanh chóng chiếm ưu

thế trên những công trình kiến trúc mang phong cách Đông Dương.

Bên cạnh đó, những hoa văn truyền thống Á Đông thay vì sử dụng một cách thụ động, ít sáng tạo trước đây đã trở nên biến hóa, sinh động và độc đáo hơn bởi sự kết hợp giữa ngôn ngữ tạo hình hiện đại phương Tây với chất liệu văn hóa truyền thống bản địa. Từ đây, những đồ án trang trí kim loại phong cách mang bản sắc Việt có dịp được nở rộ và thăng hoa trên kiến trúc, trở thành một trong những nhân tố chính làm nên sự

đặc sắc của hoa sắt trang trí tại các công trình kiến trúc ở Hà Nội.

4. Kết luận

Giai đoạn từ 1920 đến 1945, phong cách kiến trúc Đông Dương và các trào lưu trong phong cách kiến trúc Đông Dương xuất hiện đã trở thành mảnh đất cho sự thăng hoa của hoa sắt mang tính thần nghệ thuật truyền thống Việt Nam. Những hoa văn truyền thống Việt Nam xuất hiện nhiều một cách trang trọng, xen lẫn cùng với hoa văn nguồn gốc phương Tây trên những đồ án trang trí. Có thể khẳng định rằng, sự kết hợp giữa ngôn ngữ tạo hình hiện đại phương Tây và những hoa văn trong trang trí truyền thống Việt Nam trong giai đoạn này đã cho ra đời những đồ án hoa sắt có một vẻ đẹp mới lạ, độc đáo. Đây là nhân tố quan trọng trong việc đưa loại hình nghệ thuật trang trí bằng kim loại tại các công trình kiến trúc ở Hà Nội thời Pháp thuộc trở thành hiện tượng mỹ thuật, một di sản có giá trị.

REFERENCES

[1] Bao, T.Q., Dinh, N.V. (2012). *Architecture and planning of Hanoi during the French colonial period*. Construction Publisher, Hanoi.

[2] Bao, T.Q. (2009). *Indochinese architectural style - the first discoveries in the direction of modernity and Vietnam traditions*. Website of the Urban Planning and Development Association of Vietnam. <https://ashui.com/mag/chuyenmuc/kien-truc/1379-phong-cach-kien-truc-dong-duong-nhung-tim-toi-dau-tien-theo-huong-hien-dai-va-dan-toc.html>. Accessed on: 08/02/2023.

[3] Papin, P. (2014). *History of Hanoi*. World Publishers, Hanoi.

[4] Paul, V.T. (2022). *Understanding and empathy for Abstract art*. Fine art magazine. <http://tapchimythuat.vn/my-thuat-the-gioi/hieu-va-suy-cam-ve-nghe-thuat-truu-tuong/>. Accessed on: 06/02/2022.

[5] Starasta, L. (2004). *The New Dictionary of Cultural Literacy (3rd edition)*. www.bartleby.com/59/: Bartleby.com 2002. Gratis Print 3rd edition published by Houghton Mifflin, Boston, MA. *Reference Reviews*. 18 (5): 16–17. Accessed on: 06/01/2022.

[6] Sinh, N.V. (2021). From the flow of Indochinese architectural style, pondering on a «Vietnam style». *Architecture magazine*, No 9 (2021): P: 29-33.

[7] The, T.H.Y. (2013). *Old wrought iron pattern on the old street*. World Publishers, Hanoi.

[8] Thanh, D.D. (2021). *A representative of Vietnamese architects - Architect Nguyen Cao Luyen*. The website of the Vietnam Architects Association. https://kienviet.net/2021/08/06/guong-mat-kts-viet-nam-kts-nguyen-cao-luyen/?related_post_from=245088, ngày đăng: 06/8/2021. Accessed on: 06/02/2022.

[9] Vienkientruc.vn. (2021). *The first generation of Vietnamese architects*. Architecture Institute. <https://vienkientruc.vn/the-he-kien-truc-su-viet-nam-dau-tien/>. Accessed on: 06/02/2022.